

Kan *Norrtullsligan* klassas som chick lit?

Då jag läste *Norrtullsligan* (1908) av Elin Wägner slogs jag av hur många likheter som finns mellan detta verk och hur genren chick lit beskrivs. Jag ämnar därför här främst göra en jämförande analys av *Norrtullsligan* med det som anses typiskt för chick lit. För att konkretisera det hela gör jag en jämförelse mellan *Norrtullsligan* och *Bridget Jones dagbok* (1996), som är den bok som anses vara chick litens startpunkt. Inledningsvis kommer jag att redogöra för de ingredienser som anses ingå i en chick lit-roman, därefter kommer jag att titta på de viktigaste likheter och skillnader som jag anser finns mellan *Norrtullsligan* och *Bridget Jones dagbok* och slutligen ska jag försöka komma fram till ett svar på frågan om Elin Wägners roman *Norrtullsligan* skulle kunna klassas som chick lit.

Vad är utmärkande för Chick lit?

Begreppet chick lit myntades under mitten av 90-talet¹ Chick liten kan beskrivas som underhållningslitteratur för och av kvinnor.² Tonen i chick lit är oftast humoristisk, en chick lit-hjältinna tar sig själv med en nypa salt och är långt ifrån felfri. Tilltalet i böckerna är ofta personligt och författarna är självutlämnande och synliga. Ofta är böckerna skrivna i jagform och ibland även i dagboksform. I vissa romaner förekommer sms, e-postkonversationer eller inköpslistor. Läsaren ska i en chick lit-roman kunna känna igen sig i och lära känna hjältinnan. Starten för chick lit-genren sätts i regel till 1996 då *Bridget Jones dagbok* gavs ut, men det är mycket som inte är nytt i genren.³

Populärkultur som riktar sig till kvinnor och som handlar om kvinnor står längst ner på den kulturella skalan och därför har genren chick lit relativt låg status.

Chick lit har inga politiska ambitioner⁴ men den tar till exempel upp problem som uppstår när man försöker kombinera arbete och familj. Det finns delade meningar om huruvida chick lit kritiserar genusordningen och den traditionella familjen men Antonsson menar enligt Nilsson att chick liten är feministisk och innehåller kritik av ojämsställda relationer och för en diskussion om den rådande genusordningen.⁵

Chick lit riktar sig till kvinnor i åldern 25-45 år⁶ och ofta handlar romanerna om kvinnor i 30-årsåldern och uppåt. Det är vanligt att kvinnorna arbetar inom mediebranschen vilket beror på att många av författarna till böckerna är journalister och skriver om de arbetsplatser som de

¹ "Samtiden i en skrattspegel: några betraktelser över chick lit" i Birger Hedén, Erik Hedling, Claes-Göran Holmberg, Anders Mortensen och Helena Nilsson (red.), *Theorier om verklig diktning: en festskrift till Per Erik Ljung*, Lund: Absalon, 2008.

² Charlotte Lindahl. *Sex, shopping och singlar – Vad måste en bra chick lit innehålla?* C-uppsats, Växjö universitet, 2008.

³ Maria Nilsson. *Chick lit: Från glamour till vardagsrealism*. Lund, 2008.

⁴ "Samtiden i en skrattspegel: några betraktelser över chick lit"

⁵ Nilsson, 2008.

⁶ "Samtiden i en skrattspegel: några betraktelser över chick lit"

⁷ Nilsson, 2008.

känner till.

Kvinnorna i böckerna letar efter den rätte, vilket är en viktig del av handlingen. Men även huvudpersonens förhållande till vänner och familj står i fokus. Det är alltså flera olika sorters relationer som skildras. Hjältinnan träffar nästan alltid några män som är ”fel” innan hon träffar den rätte vilket innebär att hon sällan är oskuld då den rätte dyker upp. De flesta chick lit-romaner handlar om vita, heterosexuella medelklasskvinnor. Det händer att de utspelas i arbetarklassmiljö men det är ovanligt. Vanligtvis bor kvinnorna i en storstad. En anledning till detta är att shopping och uteliv är vanliga inslag i chick lit och en storstad erbjuder mer av den varan.⁷ Lindahl menar att många chick lit-författare anser att chick lit utmärks av att utspela sig i nutid och att slutet är lyckligt.⁸

Likheter och skillnader mellan *Norrtullsligan* och *Bridget Jones dagbok*

Gemensamt för *Norrtullsligan* och *Bridget Jones dagbok* är att de är skrivna av kvinnor och huvudsakligen också handlar om kvinnor och kvinnors vardagsproblem. Kvinnorna i böckerna är vita, heterosexuella medelklasskvinnor. Allt detta är typiskt för chick lit. Humorn är också ett viktigt inslag i chick lit och detta finns det en hel del av i *Bridget Jones dagbok* men även i *Norrtullsligan*. Till exempel så säger Pegg i *Norrtullsligan* angående män att; ”Jag har bara träffat på en, som uppskattade mitt människovärde, och han gjorde det inte heller”. Hackman skriver att *Norrtullsligan* framför allt uppskattades för sin humor⁹ och Forsgren att Wägners humor beskrivs som ironisk.¹⁰ Båda verken är skrivna i jagform samt i dagboksform och i båda verken arbetar kvinnorna i kontorsmiljö. Bridget har dock ett mer typiskt chick lit-yrke då hon arbetar inom media som journalist. Tilltalet i båda verken är personligt, Hackman menar att berättaren i *Norrtullsligan* ”[...]talar intimt, personligt och vardagligt till läsaren[...]”¹¹ En typisk chick lit-berättare är också synlig och självutlämnande, vilket jag anser stämmer väl in på Pegg i *Norrtullsligan*. En samtida läsare kunde förmodligen identifiera sig med Pegg på ungefär samma sätt som läsare idag kan identifiera sig med Bridget. Men Bridget framställs i högre grad än Pegg med sina fel och brister. Pegg tycker jag i jämförelse framstår som mer präktig och förständig.

Ett centralt tema i chick lit är att kvinnorna letar efter den rätte och detta är ett viktigt tema i båda de studerade böckerna som till stor del handlar om kvinnornas kärleksproblem. Kvinnorna drömmer om att träffa den rätte och gifta sig. Dock vill de gifta sig av lite olika anledningar, det främsta syftet för kvinnorna i *Norrtullsligan* tycks vara att slippa slava som underbetalda kontorsanställda men de tycks också vara oroliga för att bli ensamma som äldre. Pegg oroar sig för att som gammal bli utan hem och barn som ser om henne. Även Bridget uttrycker oro för att bli ensam och skriver om rädslan att dö och bli hittad tre veckor senare halvt uppäten av en Schäfer. Bridget känner även en stark press från folk i sin omgivning att hitta en karl, gifta sig och skaffa barn innan det är för sent. Kvinnorna i *Bridget Jones dagbok*

⁸ Lindahl, 2008.

⁹ Hackman, Boel. (2005) Boel Hackman om Elin Wägner. Bonnier.

¹⁰ Forsgren, Peter. (2009) *I vansklihetens land: Genus, genre och modernitet i Elin Wägners smålandsromaner*. Makadam.

¹¹ Hackman, Boel. (2005) *Boel Hackman om Elin Wägner*. Bonnier. s. 41.

tycks inte vilja gifta sig för att slippa arbeta men de ger ändå upp sina arbeten när de blir mödrar, det talas aldrig om några pappalediga fäder. Heggstad anser att gemenskapen mellan kvinnorna i *Norrtullsligan* skildras som ett ideal och att detta kan tolkas som en skarp civilisationskritik. Annars är det vanligt i litteratur att idealet skildras som att kvinnan bör leva för och genom mannen. Heggstad skriver också att kvinnorna i *Norrtullsligan* trots de trista erfarenheter som de gör när det gäller män fortsätter att längta efter gemenskap och kärlek med en man.¹¹ Holm skriver om hur kvinnorna vid tiden då *Norrtullsligan* utspelas hade krav på sig att på egen hand finna den rätte och att kvinnorna tänkte sig en partner vald av kärlek.¹² I *Bridget Jones dagbok* är detta inte lika självklart utan Bridget inleder sin dagbok med att skriva en lista på vad hon icke skall göra, en av punkterna handlar om att hon icke ska bli kär utan istället grunda sina förhållanden på mogen karaktärsbedömning. Bridget tycks i vissa stunder anse att det kanske fanns en poäng då man förr valde ut en lämplig partner efter andra kriterier än enbart kärlek, hon lyckas dock inte leva upp till detta utan faller precis som Pegg i *Norrtullsligan* för fel man. Men i båda böckerna är det precis som Holm skriver drömmen om prince charming som dominerar. Holm skriver också att det hos Wägner i *Norrtullsligan* finns en mix av rosenskimmer och arsenik.¹³ Denna beskrivning tycker jag passar bra in även på *Bridget Jones dagbok*.

Kvinnorna i båda böckerna stöter på en del problem i jakten på den rätte vilket också är typiskt för chick lit. Männerna i båda böckerna är nämligen ombytliga och ibland till och med otrogna. I *Bridget Jones* är Daniel otrogen mot Bridget och i *Norrtullsligan* talar Pegg bland annat om kusin Görels fästman som tidigare inför alla förälskade sig i en annan kvinna. I båda böckerna förekommer det en hel del flirtande på arbetsplatserna. I *Norrtullsligan* skulle chefernas beteende mot de anställda idag klassas som sextrakasserier men i *Bridget Jones dagbok* tycks Bridget i högre grad än Pegg uppskatta chefens närmanden. Bridget skriver i sin dagbok att; ”i själva verket njuter jag i hög grad av att bli sextrakasserad av Daniel Cleaver”(s. 31) medan Pegg skriver att; ”Men är jag på kontor och finns mannen där, som han naturligtvis gör, då kan jag inte undfly.” (s.57) Både Bridget och Pegg fattar tycke för sin chef men Pegg inleder, till skillnad från Bridget, inget förhållande med honom. Kvinnorna i *Norrtullsligan* känner krav på sig att vara sedesamma medan Bridget däremot tycks känna krav på sig att vara en sexgudinna hon skriver bland annat att ”Vid det här laget har han naturligtvis raggat upp smal cool amerikanska vid namn Winona som släpper till,” (s.45)

Kvinnorna i *Norrtullsligan* är yngre än de typiska chick lit-kvinnorna. Baby är 18 år och Pegg är 25 år, medan Bridget har fyllt 30 år vilket anges som den typiska chick lit-åldern. Båda böckerna utspelas i storstadsmiljö, *Norrtullsligan* i Stockholm och *Bridget Jones dagbok* i London, men jag anser inte att shopping är en viktig ingrediens i någon av böckerna. Dock finns det i båda inslag av uteliv men det förekommer mer av den varan i *Bridget Jones dagbok*. Skillnaden ligger också i att då kvinnorna i *Norrtullsligan* går på konditori och dricker kaffe eller umgås hemma, så dricker Bridget diverse alkoholhaltiga drycker på privata fester, på lokal och ibland till och med hemma i sin ensamhet. Miljön pendlar mellan att vara glamourös när Bridget går på olika partyn, till att hemma hos Bridget vara ganska enkel och bohemisk. Bridget har inget överflöd av pengar utan tycks leva en ganska knaper

¹¹ "Män må icke under någon förevändning taga plats i damkupé". Civilisationskritik och utopi i Elin Wägners *Norrtullsligan*", *Modernitetens ansikten. Livsåskådningar i nordisk 1900-talslitteratur*, red. C.R. Bråkenhielm och T. Pettersson, Nora 2001, s. 43-59

¹² Birgitta Holm. (2002) *Birgitta Holm tusen år av ögonblick: Från den heliga Birgitta till den syndiga*. Bonnier.

¹³ Ibid.

tillvaro, hon köper kläder på rea och har inte råd att bjuda hem alla sina vänner när hon fyller år. Även i *Norrtullsligan* är miljön likartad, från väldigt enkel hemma i kvinnornas gemensamma bostad till lite mer glamourös när till exempel Pegg ska på bröllopfest eller när hon äter söndagsmiddag i sin kusins föräldrahem. Kvinnorna i *Norrtullsligan* får nog ändå sägas lida av större pengabrist än Bridget eftersom de har svårt att få pengarna att räcka till det allra nödvändigaste, vilket inte Bridget tycks ha. Gemenskapen mellan vänner och familjemedlemmar är viktiga inslag i båda romanerna. Kvinnorna i *Norrtullsligan* delar bostad och står varandra nära och Pegg talar också om sin familj, framför allt om sin lillebror Putte. Båda böckerna utspelas i nutid vilket är ytterligare något som är typiskt för chick lit. En typisk chick lit-roman bör också ha ett lyckligt slut. Det anser jag att *Bridget Jones dagbok* har i högre grad än *Norrtullsligan*. I *Bridget Jones dagbok* lämnas läsaren med hopp om att Bridget finner kärlek tillsammans med Mark medan läsaren av *Norrtullsligan* lämnas med oro för hur det ska gå för Baby på kontoret med den flirtiga chefen.

Jag upplever att *Norrtullsligan* har högre politiska ambitioner än *Bridget Jones dagbok*. Wägner tar bland annat i *Norrtullsligan* upp frågor om lika lön, rösträttsfrågan, hälsofrågor och bostadsfrågan. Men även *Bridget Jones dagbok* anser jag tar upp jämställdhetsproblem genom att skildra hur kvinnorna hänger upp sig på män och strävar efter att bli gifta medan männen tycks kämpa emot och vara de som har övertaget då det gäller kärleken. Det är männen som tar första steget och bjuder ut kvinnorna medan Bridget sitter hemma vid telefonen och väntar. Männen i *Bridget Jones dagbok* talar också vid upprepade tillfällen nedsättande om kvinnor, en man säger till exempel att ”Du förstår, jag tänkte ta med mig en...ja, en tjej. Inte för att det är nåt. Bara en brud som är så dum att jag får sätta på henne i ett par veckor.” (s. 125) Detta stämmer även in på männen i *Norrtullsligan* anser jag, Hackman¹⁴ skriver att männen i *Norrtullsligan* i grunden har en föraktfull inställning till kvinnorna. Jag anser att det finns feministiska inslag i både *Norrtullsligan* och *Bridget Jones Dagbok*, men när kvinnorna i *Norrtullsligan* kämpar för lika lön och talar om kvinnlig rösträtt så tar *Bridget Jones dagbok* upp rätten för kvinnor att få vara singlar utan att trakasseras av omgivningen. *Bridget Jones dagbok* problematiserar ojämställdheten som finns på kärlekens område vilket även är ett tema i *Norrtullsligan*. Om detta skriver Jonsson att när det gäller kärlek så intar män och kvinnor i patriarkatet olika positioner som beskyddare och beskyddad. Mannens position i detta spel är överordnad och det är han som tar initiativ vid kärleksvalet, därför blir mötet ett spel och kärlek mellan könen en orimlighet.¹⁵ Detta stämmer väl in på hur det fungerar i både *Bridget Jones dagbok* och *Norrtullsligan*, där samtliga kvinnor är tämligen passiva. De piffar till sig inför männen men det är männen som tar första steget och kvinnorna som väntar.

I *Bridget Jones dagbok* förekommer inslag av olika sorters listor och e-postande. I *Norrtullsligan* förekommer av naturliga skäl inget datoranvändande alls men det förekommer istället inslag av brevskrivande. Chick lit är en genre som har låg status och inte heller Wägners böcker hade då de kom ut någon hög status utan tvärtom ansågs hennes böcker enligt Forsgren inte som några riktiga romaner.

¹⁴ Hackman, 2005.

¹⁵ Bibi Jonsson. (2001) I den värld vi drömmer om: Utopin i Elin Wägners trettioårsromaner. Werstam.

Slutsatser

Jag ser en hel del likheter mellan de båda verken *Norrtullsligan* och *Bridget Jones dagbok*. Båda romanerna är skrivna av och om kvinnor. Kärleksproblemet i de båda böckerna är likartat, kvinnorna strävar efter att finna den rätte men stöter på problem i form av att de faller för fel män. Båda romanerna utspelas i storstadsmiljö och gemenskapen mellan kvinnorna och familjemedlemmar är viktig i båda verken. Utelivet är mer frekvent i *Bridget Jones dagbok* men förekommer även i *Norrtullsligan*. Jag anser att de politiska ambitionerna är mer uttalade i *Norrtullsligan* men att det finns politiska jämställdhetsambitioner även i *Bridget Jones dagbok*. I båda böckerna arbetar kvinnorna i kontorsmiljö men Bridget kan sägas ha ett mer typiskt chick lit-yrke då hon arbetar inom media som journalist. De främsta skillnaderna som jag ser mellan de båda verken, och som gör att jag måste svara nej på frågan om man kan säga att *Norrtullsligan* är chick lit, är den att tonen i *Norrtullsligan* främst är allvarlig även om det finns inslag av humor. I *Bridget Jones dagbok* däremot är tonen i första hand humoristisk. En annan viktig skillnad är slutet på romanerna, *Norrtullsligans* slut är ganska tragiskt, Pegg har inte funnit kärleken utan oroar sig för Baby. Slutet i *Bridget Jones dagbok* däremot är lyckligt och lämnar läsaren full av hopp om att Bridget äntligen har funnit den stora kärleken i den framgångsrike advokaten Mark.

Referenser

Litteratur

Fielding, Helen. (1996) *Bridget Jones dagbok*. Richters.

Forsgren, Peter. (2009) *I vansklighetens land: Genus, genre och modernitet i Elin Wägners smålandsromaner*. Makadam.

Hackman, Boel. (2005) *Boel Hackman om Elin Wägner*. Bonnier.

Holm, Birgitta. (2002) *Birgitta Holm tusen år av ögonblick: Från den heliga Birgitta till den syndiga*. Bonnier.

Jonsson, Bibi. (2001) *I den värld vi drömmar om: Utopin i Elin Wägners trettiotalromaner*. Werstam.

Nilsson, Maria. (2008) *Chick lit: Från glamour till vardagsrealism*. Btj.

Wägner, Elin. (1908) *Norrtullsligan*. En bok för alla.

Artiklar

”Samtiden i en skrattspegel: några betraktelser över chick lit” i Birger Hedén, Erik Hedling, Claes-Göran Holmberg, Anders Mortensen och Helena Nilsson (red.), *Theorier om verklig diktning: en festskrift till Per Erik Ljung*, Lund: Absalon, 2008.

Larsson, Lisbeth. *Från Rådgivare till Chick-lit: Den romantiska berättelsens förändringar*.

Avhandling

Lindahl, Charlotte. *Sex, shopping och singlar - Vad måste en bra chick lit innehålla? C-uppsats, Växjö Universitet*.